

## बी.ए. पार्ट तृतीय- उर्दू-2013

योजना	दो. प्रश्न पत्र	न्यूनतम अंक 72	पूर्णांक : 200
प्रथम प्रश्न पत्र		समय 3 घंटे	अंक 100
द्वितीय प्रश्न पत्र		समय 3 घंटे	अंक 100

### पाठ्यक्रम

#### प्रथम प्रश्न पत्र - उर्दू ज़बानों अदब की तारीख का खाका

समय : 3 घंटे

पूर्णांक : 100

पाठ्यक्रम पांच इकाई में विभाजित है लेकिन प्रश्न पत्र 3 खण्ड में विभाजित होगा। जो इस प्रकार है :-

- खण्ड (अ) :** इस खण्ड में एक अनिवार्य प्रश्न जिसमें प्रत्येक इकाई से 02 लघु प्रश्न लेते हुए कुल 10 लघु प्रश्न होंगे। प्रत्येक लघु प्रश्न का उत्तर लगभग 20 शब्दों में होगा। कुल अंक :10
- खण्ड (ब) :** इस खण्ड में प्रत्येक इकाई से 02 प्रश्न लेते हुए कुल 10 प्रश्न होंगे। प्रत्येक इकाई से एक प्रश्न का चयन करते हुए कुल 5 प्रश्नों के उत्तर देने होंगे। प्रत्येक प्रश्न का उत्तर लगभग 250 शब्दों में होगा। कुल अंक : 50
- खण्ड (स) :** इस खण्ड में 4 प्रश्न वर्णनात्मक होंगे। (प्रश्न में भाग भी हो सकते हैं) जो सभी इकाईयों में से दिए जावेंगे, किन्तु एक इकाई से एक से अधिक प्रश्न नहीं होगा। दो प्रश्नों के उत्तर दिये जाने हैं। प्रत्येक प्रश्न का उत्तर लगभग 500 शब्दों में होगा। कुल अंक : 40

#### इकाई-प्रथम-

उर्दू ज़बान के आगाज़-ओ-इरतिका से मुताअल्लिक़ मुख़तलिफ़ नज़रियात।

उर्दू ज़बान का इरतिका 1700 ई. तक

#### इकाई - द्वितीय

दकन में उर्दू शेर-ओ-अदब (मुग़ल अहदे हुकुमत तक)।

शुमाली हिन्द में उर्दू शायरी का इरतिका 1857 ई. तक ।

शुमाली हिन्द में उर्दू नज़्म का इरतिका 1857 ई. तक ।

#### इकाई - तृतीय

अलीगढ़ तहरीक का तआरूफ ।

अलीगढ़ तहरीक की अदबी खिदमात ।

उर्दू में जदीद नज़्म का आगाज़-ओ-इरतिका

#### इकाई - चतुर्थ

उर्दू में रूमानी तहरीक आगाज़,- असबाब -ओ-मोहरिरकात

उर्दू अदब पर रूमानी तहरीक के असरात (नज़्म-ओ-शायरी)

#### इकाई - पंचम

उर्दू में 'तरक्की पसन्द तहरीक' का आगाज़, असबाब-ओ-मोहरिरकात ।

उर्दू अदब पर 'तरक्की पसन्द तहरीक' के असरात

1. नज़्म 2. उर्दू गज़ल 3. अफ़साना 4. नाविल 5. तन्कीद ।

उर्दू शेर-ओ-अदब 1947 ई. के बाद

(गज़ल, नज़्म, अफ़साना, नाविल, तनकीद

## सहायक पुस्तके :

1. 'उर्दू अदब की तारीख' लेखक : नसीम कुरैशी
2. 'तारीखे अदब उर्दू ' लेखक : नरूल हसन नक़वी
3. 'उर्दू अदब की तनक़ीदी तारीख 'लेखक : सैयद ऐहतिशाम हुसैन
4. 'उर्दू अदब की मुख़्तसर तरीन तारीख' लेखक : डा. सलीम अख़्तर
5. 'दकनी अदब की तारीख' माहियुद्दीन क़ादरी ज़ोर
6. 'उर्दू अदब की तहरीके' लेखक : डा. अनवर सदीद
7. 'उर्दू में रूमानी तहरीक' लेखक : डॉ. मोहम्मद हसन
8. 'उर्दू में तरक़की पसन्द अदबी तहरीक' लेखक : खलीलुर्हमान आजमी
9. 'उर्दू शायरी का फन्नी इरतिका' लेखक : डॉ. फरमान फतेहपुरी
10. 'सर सैयद और अलीगढ़ तहरीक' लेखक : खलीक़ निज़ामी
10. सर सैयद और अलीगढ़ तहरीक खलीक़ निज़ामी

## द्वितीय प्रश्न पत्र - असनाफे नस्र-ओ-नज़्म

समय : 3 घंटे

पूर्णांक : 100

पाठ्यक्रम पांच इकाई में विभाजित है लेकिन प्रश्न पत्र 3 खण्ड में विभाजित होगा। जो इस प्रकार है :-

**खण्ड (अ) :** इस खण्ड में एक अनिवार्य प्रश्न जिसमें प्रत्येक इकाई से 02 लघु प्रश्न लेते हुए कुल 10 लघु प्रश्न होंगे। प्रत्येक लघु प्रश्न का उत्तर लगभग 20 शब्दों में होगा। कुल अंक : 10

**खण्ड (ब) :** इस खण्ड में प्रत्येक इकाई से 02 प्रश्न लेते हुए कुल 10 प्रश्न होंगे। प्रत्येक इकाई से एक प्रश्न का चयन करते हुए कुल 5 प्रश्नों के उत्तर देने होंगे। प्रत्येक प्रश्न का उत्तर लगभग 250 शब्दों में होगा। कुल अंक : 50

**खण्ड (स) :** इस खण्ड में 4 प्रश्न वर्णनात्मक होंगे। (प्रश्न में भाग भी हो सकते हैं) जो सभी इकाईयों में से दिए जावेंगे, किन्तु एक इकाई से एक से अधिक प्रश्न नहीं होगा। दो प्रश्नों के उत्तर दिये जाने हैं। प्रत्येक प्रश्न का उत्तर लगभग 500 शब्दों में होगा। कुल अंक : 40

नोट: सैक्शन -सी में एक लाजमी सवाल तशरीह पर आधारित होगा

### इकाई 1

अफ़साना- इनशाइया- रिपोतार्ज

फ़न, सिन्फ़ी खुसूसियात, अजज़ाए तरक़ीबी और तारीख़ -

अफ़साना :- हयातुल्लाह अंसारी- 'आख़िरी कोशिश'

इनशाइया :- मुश्ताक़ अहमद युसुफ़ी- 'पड़िये गर बीमार'

रिपोतार्ज- कुर्रतुलऐन हैदर- 'दकन सा ठार नही संसार में

मुजविज़ा मुतून पर तन्क़ीदी और तशरीही सवालात

### इकाई 2

खाका, सवानेह और तन्क़ीद

फ़न, सिन्फ़ी खुसूसियात, अजज़ाए तरक़ीबी और तारीख़

रशीद अहमद सिद्धीकी- खाका 'सर इकबाल'

मजनू गोरखपुरी- 'अदब और जिन्दगी'

मुजुब्बिज़ा मुतून पर तन्क़ीदी और तशरीही सवालात

### इकाई 3

#### पाबन्द नज़्म और आज़ाद नज़्म

हैअत, फन और इरतिका ।

अख़्तर उल ईमान-‘एक लड़का’ ।

नून मीम राशिद-‘ सबा वीरों’ ।

मीराजी-‘समन्दर का बुलावा’ ।

मुजव्विज़ा मुतून पर तन्कीदी और तशरीही सवालात ।

### इकाई 4

#### क़तआ और रूबाई

अक़बर इलाहाबादी, इक़बाल

अनीस, अमज़द हैदराबादी

अक़बर इलाहाबादी और इक़बाल का एक क़तआ और अमज़द, अनीस की चार, चार रूबाईयात शामिले निसाब होगी-

अक़बर इलाहाबादी-‘इशरती घर की मोहब्बत का मज़ा भुल गये’

इक़बाल- ‘खुदा तुझे किसी तूफ़ों से आशाना कर दे’

रूबाईयाते अनीस- 1. क्या फायदा फिक्र बेश-ओ-कम से होगा।

2. दुनिया भी अजब सराए फानी

3. माँ बाप से भी सिवा शफ़क़त तेरी

4. इज्जत रहे यारो आशाना के आगे

रूबाईयाते अनीस-1. है काबा-ओ-बुत ख़ाना मे जलवा तेरा

2. पेराहने ननंग-ओ-नाम सद चाक किया

3. हर वक्त रवां है चशमे तर से दरिया

4. दुनिया है अजब मुकामे इबरत अफज़ा

मुजव्विज़ा मुतून पर तन्कीदी और तशरीही सवालात-

### इकाई 5

#### गीत

सिनफ़ी खुसूसियात और इरतिका

अख़्तर शीरानी, साहिर लुधियानवी

दोनो शायरों का एक एक गीत शामिले निसाब होगा

अख़्तर शीरानी-‘ओ देश से आने वाले बता’

साहिर लुधियानवी ‘वो सुबह कभी तो आएगी’

मुजव्विज़ा मुतून पर तन्कीदी और तशरीही सवालात

#### सहायक पुस्तके :

1. ‘उर्दू नज़्म का फ़न्नी इरतिका’ - डॉ. फरमान फतेहपुरी
2. ‘इन्शाइया और इन्शाया निगार’ - डॉ. मोहम्मद हुसैन
3. ‘उर्दू में खाका निगारी’ - डॉ. साबिर सैयद
4. ‘खाके, इन्शाइये ड्रामे और अफसाने’ - मोहम्मद कासिम सैयद
5. ‘उर्दू में रिपोर्ताज़ निगारी’ - डॉ. अतहर परवेज़
6. ‘अदब का मुताआला’ - डॉ. अतहर परवेज़
7. ‘नॉविल क्या है ?’ डॉ. अहसन फारूकी

8. 'उर्दू में रिपोर्ताज़ निगारी' - डॉ. तलअतगुल
9. 'नया अफसाना' - वकार अज़ीम
10. 'उर्दू में मुख्तसर अफसाना निगारी की तनक़ीद' - डॉ. परवीन अज़हर
11. 'गैर अफसानवी अदब' एक इन्तेखाब - डॉ. कमरूलहुदा फ़रीदी
12. 'उर्दू में सवानेह निगारी' - अलताफ़ फ़ातिमा
13. इन्तेखाबे नम्र-ओ-नज़्म' - बराए बी.ए. साल सोम, डा. फरीदा बानो

## بی اے (اردو) سال سوم B.A. (Urdu) Part III

Paper 1 - Urdu Zaban-o-Adab Ki Tareekh Ka Khaka

### پرچہ اول - اردو زبان و ادب کی تاریخ کا خاکا

کل نمبر: ۱۰۰

وقت: تین گھنٹے

نصاب پانچ یونٹ پر مشتمل ہو گا۔  
لیکن

پرچہ تین حصوں پر مشتمل ہو گا جس کی تفصیل اس طرح ہے  
حصہ اول: اس حصہ میں ایک لازمی سوال ہو گا۔ جس میں ہر اکائی  
سے دو مختصر سوال لیتے ہوئے کل دس (۱۰) مختصر سوالات  
ہونگے ہر مختصر سوال کا جواب تقریباً بیس (۲۰) الفاظ میں  
ہو گا۔

کل نمبر ۱۰

حصہ دوم: اس حصہ میں پانچ یونٹ ہو گی۔ ہر یونٹ میں دو سوالات  
ہو گے جس میں سے ایک سوال حل کرنا ہو گا۔ اس طرح  
کل پانچ سوالات کے جوابات دینے ہوں گے۔ ہر سوال  
کا جواب تقریباً ۲۵۰ الفاظ میں مشتمل ہو گا۔

کل نمبر ۵۰

حصہ سوم: اس حصہ میں چار تفصیلی سوال ہونگے۔ جو پورے نصاب  
سے دئے جائیں گے لیکن ایک یونٹ میں سے ایک سے  
زیادہ سوال نہیں ہو گا۔ صرف دو سوال کے جواب دینا ہے  
ہر جواب تقریباً ۵۰۰ الفاظ میں ہو گا۔ کل نمبر ۴۰

### پہلی یونٹ (Unit-I)

- اردو زبان کی ابتداء سے متعلق مختلف نظریات
- اردو زبان کا ارتقا ۱۷۰۰ء تک

### دوسری یونٹ (Unit-II)

- دکن میں اردو شعر و ادب (مغل عہد حکومت تک)
- شمالی ہند میں اردو شاعری کا ارتقا۔ ۱۸۵۷ء تک
- شمالی ہند میں اردو نثر کا ارتقا۔ ۱۸۵۷ء تک

### تیسری یونٹ (Unit-III)

- علی گڑھ تحریک کا تعارف اور ادبی خدمات
- اردو میں جدید نظم کا آغاز و ارتقا

### چوتھی یونٹ (Unit-IV)

- اردو میں رومانی تحریک کا آغاز۔ (اسباب و محرکات)
- اردو ادب پر رومانی تحریک کے اثرات (نثر و شاعری)

### پانچویں یونٹ (Unit-V)

- اردو میں ترقی پسند تحریک کا آغاز۔ (اسباب و محرکات)
- اردو ادب پر ترقی پسند تحریک کے اثرات۔  
(نظم، غزل، افسانہ، ناول، تنقید)
- اردو شعر و ادب ۱۹۴۷ء کے بعد (غزل، نظم، افسانہ، ناول، تنقید)

معاون کتب:

- ۱- اردو ادب کی تنقیدی تاریخ - سید اختر شام حسین
- ۲- تاریخ ادب اردو - نور الحسن نقوی
- ۳- اردو ادب کی مختصر ترین تاریخ - ڈاکٹر سلیم اختر
- ۴- دکنی ادب کی تاریخ - محی الدین قادری زور
- ۵- اردو ادب کی تحریکیں - ڈاکٹر انور سمین
- ۶- اردو میں رومانی تحریک - ڈاکٹر محمد حسین
- ۷- اردو میں ترقی پسند ادبی تحریک - ڈاکٹر خلیل الرحمن اعظمی
- ۸- اردو شاعری کا فنی ارتقا - ڈاکٹر فرمان فتح پوری
- ۹- سرسید اور علی گڑھ تحریک - خلیق نظامی

بی اے (اردو) سال سوم B.A. (Urdu) Part III

پرچہ دوم 2 - Paper

اصنافِ نثر و نظم

کل نمبر: ۱۰۰

وقت: تین گھنٹے

نصاب پانچ یونٹ پر مشتمل ہو گا۔  
لیکن

پرچہ تین حصوں پر مشتمل ہو گا جس کی تفصیل اس طرح ہے  
حصہ اول: اس حصہ میں ایک لازمی سوال ہو گا۔ جس میں ہر اکائی  
سے دو مختصر سوال لیتے ہوئے کل دس (۱۰) مختصر  
سوالات ہونگے ہر مختصر سوال کا جواب تقریباً بیس (۲۰)  
الفاظ میں ہو گا۔

کل نمبر ۱۰

حصہ دوم: اس حصہ میں پانچ یونٹ ہو گی۔ ہر یونٹ میں دو سوالات ہو گے جس میں سے ایک سوال حل کرنا ہو گا۔ اس طرح کل پانچ سوالات کے جوابات دینے ہوں گے۔ ہر سوال کا جواب تقریباً ۲۵۰ الفاظ میں مشتمل ہو گا۔  
کل نمبر ۵۰

حصہ سوم: اس حصہ میں چار تفصیلی سوال ہوں گے۔ جو پورے نصاب سے دئے جائیں گے لیکن ایک یونٹ میں سے ایک سے زیادہ سوال نہیں ہو گا۔ صرف دو سوال کے جواب دینا ہے ہر جواب تقریباً ۵۰۰ الفاظ میں ہو گا۔ کل نمبر ۴۰  
نوٹ: سیکشن 'C' میں ایک لازمی سوال تشریح پر مشتمل ہو گا۔

#### پہلی یونٹ (Unit-I)

- ♦ افسانہ ، انشائیہ ، رپورتاژ
- ♦ فن ، صنفی خصوصیات ، اجزائے ترکیبی اور تاریخ
- ♦ افسانہ: حیات اللہ انصاری ”آخری کوشش“
- ♦ انشائیہ: مشتاق احمد یوسفی ”پڑیے گر بیمار“
- ♦ رپورتاژ قرۃ العین حیدر ”دکن ساٹھار نہیں سنسار میں“
- ♦ مجوزہ متون پر تشریحی اور تنقیدی سوالات

## دوسری یونٹ (Unit-II)

- خاکہ ، سوانح اور تنقید
- فن ، صنفی خصوصیات ، اجزائے ترکیبی اور تاریخ
- خاکہ : رشید احمد صدیقی ”سراقبال“
- تنقید : مجنوں گور کھپوری۔ ”ادب اور زندگی“
- مجوزہ متون پر تنقیدی اور تشریحی سوالات

## تیسری یونٹ (Unit-III)

- پابند نظم اور آزاد نظم
- ہیئت ، فن اور ارتقا
- اختر الایمان۔ ”ایک لڑکا“
- ن، م راشد۔ ”سباویراں“
- میراجی۔ ”سمندر کا بلاوا“
- مجوزہ متون پر تنقیدی اور تشریحی سوالات۔

## چوتھی یونٹ (Unit-IV)

- قطعہ اور رباعی
- اکبر الہ آبادی: ”عشرتی گھر کی محبت کا مزا بھول گئے“
- اقبال: ”خدا تجھے کسی طوفان سے آشنا کر دے“
- رباعیات انیس: (1) کیا فائدہ فکر بیش و کم سے ہو گا۔

- (۲) دنیا بھی عجب سرائے فانی۔ (۳) ماں باپ سے بھی سوا شفقت تیری  
 (۴) عزت رہے یارو آشنا کے آگے۔  
 رباعیات امجد: (۱) ہے کعبہ وبت خانہ میں جلوہ تیرا  
 (۲) پیراہنِ ننگ و نام صد چاک کیا (۳) ہر وقت رواں ہے چشمِ تر سے دریا  
 (۴) دنیا ہے عجب مقامِ عبرت افزا  
 • مجوزہ متون پر تنقیدی اور تشریحی سوالات۔

### پانچویں یونٹ (Unit-V)

- گیت : صنفی خصوصیات اور ارتقا
- اختر شیرانی: ”اودیس سے آنے والے بتا“
- ساحر لدھیانوی: ”وہ صبح کبھی تو آئے گی“
- مجوزہ متون پر تنقیدی اور تشریحی سوالات۔

### معاون کتب:

- |                      |   |
|----------------------|---|
| ڈاکٹر فرمان فتح پوری | (۱) اردو نثر کا فنی ارتقا                                   |
| ڈاکٹر محمد حسین      | (۲) انشائیہ اور انشائیہ نگار                                |
| ڈاکٹر صابر سید       | (۳) اردو میں خاکا نگاری                                     |
| ڈاکٹر اطہر پرویز     | (۴) ادب کا مطالعہ   |
| ڈاکٹر طلعت گل        | (۵) اردو میں رپورٹاژ نگاری                                  |
| الطاف فاطمہ          | (۶) اردو میں سوانح نگاری                                    |
| وقار عظیم            | (۷) نیا افسانہ  |
| ڈاکٹر فریدہ بانو     | (۶) انتخاب نثر و نظم، برائے بی اے سال سوم: ڈاکٹر فریدہ بانو |